

N:o 70.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1903, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtande till landtförsvaret af vissa delar af indragna militiebostället Broby n:o 1 i Södermanlands län.

(I. A.)

I en till Riksdagen aflåten proposition af den 13 mars 1903 (n:o 79) har Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvaresärenden för samma dag föreslagit Riksdagen, att de indragna militiebostället Broby n:o 1 i Södermanlands län tillhörande områden, som å en af förste landtmätaren H. R. Linder år 1902 upprättad karta utmärkts genom ägofigurerna 1—15 om tillhoppa 0,654 hektar å hemmanets skifte n:o 1 samt 173—184, omfattande hela skiftet n:o 2 om 5,566 hektar, måtte få vid nu löpande arrendetids slut den 14 mars 1905 till landtförsvaret öfverlämnas för att Åkers krutbruk tilläggas.

Efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har departementschefen i detta ärende till statsrådsprotokollet yttrat följande:

»Sedan 1888 års Riksdag i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om inköp af Åkers krutbruk för ändamålet beviljat 92,592 kronor, erhöll generalfälttygmästaren och chefen för artilleriet genom nådigt bref den 12 oktober 1888 bemyndigande att om köpet sluta aftal. I sammanhang med detta enligt afhandling den 10 november samma år avslutade köp öfverläts till kronan dispositionsrätten under tiden från den 2 januari 1889 till den 14 mars 1905, då arrendet rörande militiebostället Broby n:o 1 i Södermanlands län utginge, till följande å detta hemman belägna byggnader, nämligen ett boningshus, numera användt till bostad för fabriksförvaltaren vid krutbruket och kontorslokal, samt en bodbyggnad och ett afträdeshus, hvarjämte kronan erhöle nyttjanderätten under samma tid till det område af hemmanet, hvarå såväl nämnda byggnader som kronografhuset och skottbanan för gevär vore belägna, med rätt dessutom för kronan att trafikera samtliga å hemmanet befintliga vägar. Berörda område är å en af förste landtmätaren H. R. Linder år 1902 öfver hemmanet upprättad karta betecknad med ägofigurerna 1—14. Af samma hemman, som består af två skiften, upplätos tillika för krutbruket två andra områden, som delvis jämväl förut af bruket innehafts, nämligen ägofigurerna 15 och 174, den förra upptagen till en del af kanonskotthuset och den senare försedd med byggnad för fabriken bomullskrutförråd.

Uti underdånig skrifvelse den 23 oktober 1902 har arméförvaltningen å artilleridepartementet omförmält, hurusom styresmannen för krutbruket i skrifvelse till arméförvaltningen meddelat, att kronohemmanet Broby, för hvilket arrendet understege 600 kronor, torde vara afsedt att vid arrendetidens slut försäljas, hvarför krutbruket, därest försäljning komme att äga rum, vid nämnda tid måste frånträda de områden jämte därå befintliga byggnader, som nu för krutbruket disponerades. I sammanhang därmed hade styresmannen framhållit, att krutbruket icke kunde afstå de områden (ägofigurerna 11—13), hvarå kronografhuset och skottbanan för gevär vore belägna, enär kronografhuset, som begagnades äfven för kanonskottbanan, svårligen kunde till annan plats förläggas, samt lämplig plats för gevärsskottbanan icke funnes å det af krutbruket disponerade kronohemmanet Rocksta. Af samma skäl kunde ej heller de af kanonskotthuset och bomullskrutförrådet upptagna områden (ägofigurerna 15 och 174) frånträdas. Däremot föreläge talande skäl för nödvändigheten att förvärfva ytterligare områden för krutbrukets behof, ty ehuru nådiga förordningen den 19 november 1897, angående explosiva varor,

icke ägde tillämpning å kronans fabriker, torde likväl däri förekommande bestämmelse, att fabrik för tillverkning af sådan vara af 1:sta klass icke finge drifvas närmare än 500 meter från annans boningshus och 200 meter från allmän väg eller järnväg eller annans mark, böra i möjligaste mån följas. I öfverensstämmelse därmed borde ägofiguren 174 bibehållas samt de å Broby andra skifte utmärkta ägofigurerna 173 och 175—183 åt krutbruket förvärfvas. Äfven den till förvaltarebostad och kontorslokal använda byggnaden med område (ägofigurerna 1—10) borde bibehållas, då, ehuru nämnda byggnads läge i förhållande till det område, där explosiv vara för närvarande tillverkades, kunde anses fullt betryggande, detta dock ej i framtiden torde blifva förhållandet, enär sannolikt en bomullskrutfabrik komme att anläggas och enda lämpliga platsen därför vore det s. k. kvarnområdet (ägofiguren 132), beläget på ej längre afstånd än 160 meter från berörda byggnad. Då sålunda vid en eventuell försäljning af hemmanet nämnda områden borde frånstyckas för att tilläggas Åkers krutbruk, men i sådant fall försäljningspriset för den återstående delen, hvarå inga byggnader funnos, sannolikt blefve för staten ofördelaktigt, syntes det styresmannen kunna med fog ifrågasättas, huruvida icke hela hemmanet borde tilldelas krutbruket.

Med anslutning härtill hemställde arméförvaltningen, det Kungl. Maj:t täcktes aflåta proposition till Riksdagen därom, att berörda kronohemman måtte vid den nu löpande arrendetidens utgång den 14 mars 1905 öfverlämnas till landtförsvaret för att tilläggas Åkers krutbruk.

Öfver arméförvaltningens skrifvelse har domänstyrelsen den 19 sistlidne januari afgifvit infordradt utlåtande och därmed öfverlämnat underdåniga yttranden från arrendatorn af hemmanet, kronofogden och t. f. domänintendenten i orten samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet.

Arrendatorn hade icke något mot hemmanets öfverlåtelse till landtförsvaret att invända.

Kronofogden tillstyrkte på de af styresmannen anförda skäl bifall till arméförvaltningens framställning.

T. f. domänintendenten meddelade, att vid arrende- och saluvärdering af hemmanet under nästlidet års höst den synpunkten gjort sig gällande, att kronan ej borde afhända sig hemmanet, hvaraf områden kunde blifva erforderliga för krutfabrikens utvidgning och för isolering samt måhända jämväl för skjutprofs anställande m. m. Då kronan emellertid ägde ett annat boställe, Kvarnberga, hvilket liksom Broby bildade en långsträckt ägofigur och till hela sin längd gränsade intill Broby, hade det syntes

uppskattningsmännen lämpligt, att, sedan den för krutbruket behöfliga mark blifvit frånskild, återstoden utarrenderades till år 1921, för att därefter förenas med Kvarnberga till ett arrende. Förbehåll borde göras om rätt för kronan att disponera alla vägar och om skyldighet för arrendatorn att afstå mark för kronans behof, när anspråk därå kunde göras, mot skäligt afdrag i arrendeafgiften. Att redan nu afskilja ägofigurerna 173, 175—183 syntes uppskattningsmännen ej vara ovillkorligen nödigt, då detta område vore obebyggdt och ej finge bebyggas utan domänstyrelsens medgifvande. Af anförda skäl ansåge t. f. domänintendenten, att, då krutbrukets behof, på sätt uppskattningsmännen föreslagit, kunde blifva tillgodosedt, det ej vore nödigt att från domänstyrelsen öfverflytta Broby till landtförsvaret.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande har anført, att af hemmanets båda ägoskiften, som vore från hvarandra skilda af ett mindre jordområde, tillhörande kronohemmanet Rocksta, hvarå krutbruket till hufvudsakligaste delen blifvit uppfördt, ägoskiftet n:o 1, till hela sin längd angränsande hemmanet Kvarnberga, innehölle 61,913 hektar, och ägoskiftet n:o 2, beläget helt nära själfva krutbruket, 5,566 hektar; utgörande af skiftet n:o 1 15,804 hektar och af skiftet n:o 2 2,067 hektar tomter, åker och odlingsmark. Hvad kronan innehade utgjorde af skiftet n:o 1 eller ägofigurerna 1—15 0,654 hektar och af skiftet n:o 2 eller ägofiguren 174 0,079 hektar. Då de områden af hemmanet, som krutbruket nu innehade, ovedersägligen borde åt bruket fortfarande bibehållas och allt större områden sannolikt blifve därför behöfliga, samt de återstående delarne af hemmanet väl kunde utarrenderas för sig eller förenas till sambruk med kronoegendomen Kvarnberga, ansåge Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att hemmanet Broby eller någon del däraf icke borde säljas, utan åt statsverket bibehållas. Tillräckliga skäl för arméförvaltningens förslag, att hela hemmanet skulle till krutbruket öfverlätas, ansåges dock ej förefinnas. Men med hänsyn till föreskrifterna i den af arméförvaltningen åberopade nådiga förordningen den 19 november 1897 samt hvad i sammanhang därmed anförts syntes lämpligt, att, förutom hvad krutbruket redan innehade, jämväl de nu utarrenderade delarne af ägoskiftet n:o 2, som icke vidare borde styckas, tillades krutbruket, hvaremot de utarrenderade delarne af skiftet n:o 1 fortfarande borde genom domänstyrelsens försorg utarrenderas, därvid dock förbehåll torde böra göras om rätt för kronan att begagna hemmanets alla vägar och skyldighet för arrendatorn att mot minskning

i arrendeafgiften afstå de större eller mindre delar af hemmanet, som under arrendetiden kunde blifva för kronan erforderliga.

Domänstyrelsen, som upplyst, att, enligt det till styrelsen inkomna instrument öfver den å hemmanet Broby den 15 september nästlidet år hållna värdering, hemmanet, med undantag af de nu till krutbruket nyttjade områden, åsatts ett arrendevärde af 430 kronor och ett saluvärde af 12,000 kronor, har på de af Kungl. Maj:ts befallningshafvande anförda skäl ansett hemmanet i dess helhet böra bevaras i statsverkets ägo och i fråga om dess disposition jämväl biträdt den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande uttalade mening.

Enär de behof af mark från ifrågavarande hemman, som för krutbruket föreligga eller framdeles uppstå, må kunna anses blifva tillgodosedda därigenom att till bruket öfverlämnas de utaf Kungl. Maj:ts befallningshafvande och domänstyrelsen föreslagna delar, och att genom bestämelse i blifvande arrendekontrakt möjlighet beredes bruket att ej mindre få begagna alla hemmanets vägar än äfven komma i besittning af de områden utaf hemmanet, som kunna blifva erforderliga, anser jag mig icke i vidsträcktare mån, än hvad sistnämnda myndigheter tillstyrkt, böra förorda arméförvaltningens framställning.» Då emellertid, yttrar departementschefen slutligen, för sådan disposition af hemmanet torde erfordras Riksdagens samtycke, hemställde han om aflåtande till Riksdagen af ifrågavarande proposition.

Emot hvad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit har statsutskottet, till hvars förberedande behandling detta ärende hänvisats, icke haft något att erinra, hvadan utskottet hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 28 april 1903.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.